

Европейски съд по правата на човека

Прайс срещу Обединеното кралство (Price v. United Kingdom)

жалба № 33394/96, Reports 2001-VII

Решение от 10 юли 2001 г. на III отделение на Съда, станало окончателно на 10 октомври с.г.

(резюме)*

Чл. 3: забрана за изтезания, нечовешко и унижително отнасяне

Макар да няма доказателства за съществуването на намерение за унижаване, задържането на лице с тежки увреждания при условия, при които е изложено на опасен за него студ, рискува да получи наранявания поради твърдостта или недостъпността на леглото и не е в състояние да ползва тоалетната или да поддържа чистотата си без огромни затруднения, съставлява унижително отнасяне, в противоречие с чл. 3 от Конвенцията.

Факти по делото

Жалбоподателката г-жа Прайс имала увреждане на четирите крайника вследствие на фокомелия, причинена от талидомид¹. Страдала и от бъбречни проблеми. На 20 януари 1995 г., в хода на гражданско производство пред съда в Линкълн, тя отказала да отговори на поставените ѝ въпроси относно финансовото ѝ състояние и била осъдена на 7 дни лишаване от свобода за неуважение към съда. Според нея, съдията наредил да бъде отведена направо в затвора. Преди да напусне сградата на съда, жалбоподателката попитала съдебен служител дали може да вземе със себе си зарядно устройство за батериите на инвалидната си количка. Според твърденията ѝ, служителят я уведомил, че зарядното устройство би се счело за луксозен предмет и затова няма да може да го вземе със себе си.

Тъй като делото било разгледано на 20 февруари след обяд, не било възможно г-жа Прайс да бъде отведена в затвора същия ден и тя прекарала нощта в килия в полицейското управление в Линкълн. Килията не била пригодена за нуждите на хора с увреждания. Жалбоподателката твърди, че е била принудена да спи в инвалидната си количка, тъй като леглото в килията било дървено и твърдо и би ѝ причинило болки в ханша, че не е можела да достигне бутоните за повикване и ключа на осветлението и че не е могла да използва тоалетната чиния, която била по-висока от нейната количка и поради това недостъпна.

Според дневника за задържаните лица, при пристигането си в 19:20 ч. жалбоподателката информирала дежурния полицай, че страда от бъбречни проблеми и от хронична инфекция на едното ухо, но няма нужда от лекарства или

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

¹ Успокоително, чието използване по време на бременността причинява увреждания на плода - б. пр.

медицински преглед. В 19:50 ч. тя отказала вечеря и топла напитка. В 20:50 ч. се оплакала, че ѝ е студено, и един от полицаите я завил с две завивки. При следващата проверка в 21:15 ч. жалбоподателката отново се оплакала, че ѝ е студено. В 21:35 ч., тъй като още ѝ било студено и страдала от главоболие, тя получила още една завивка. Предложили ѝ топла напитка, но тя отказала. В 22 ч. заспала, но към 22:50 ч. се събудила с оплаквания от студа и отново отказала топла напитка. В 23:15 ч. поискала да бъде прегледана от лекар, който пристигнал в 23:50 ч. Лекарят установил, че няма очевидна хипотермия, но поради неподвижността ѝ температурата в килията трябва да бъде поне 25 градуса по Целзий. Завил я допълнително и ѝ дал парацетамол и стементил, тъй като нямало ко-проксамол.

Според дневника за задържаните лица жалбоподателката се събудила в 7 ч., след което била преместена в друга килия, където ѝ била предложена закуска, но тя отказала. В 8:30 ч. била отведена в женския затвор в Уейкфилд, където останала до 23 януари след обяд. Не била настанена в стандартна килия, а в здравния център на затвора, пригоден за хора с увреждания. При постъпването си попълнила медицински въпросник, в който декларирала, че има здравословни проблеми, но те са под контрол. Сведенията от медицинските сестри и лекаря във воденото медицинско досие отразяват многобройните трудности при престоя на жалбоподателката в затвора.

Жалбоподателката твърди, че вечерта на 21 януари 1995 г. е била оставена на тоалетната чиния повече от три часа. Правителството поддържа, че на тази дата е имало само една дежурна медицинска сестра – жена, на която в обслужването на жалбоподателката са помогнали двама служители – мъже, като не се посочва дали те са били част от медицинския персонал или затворнически служители без съответно обучение. Жалбоподателката твърди, че по-късно същата вечер сестрата вдигнала завивката ѝ в присъствието на двама мъже – членове на медицинския персонал, като я изложила на погледите им гола от кръста надолу. Правителството не признава тези инциденти, като изтъква, че преди освобождаването си жалбоподателката се е оплакала на директора на затвора от липсата на адекватни условия, но не е споменала подобни събития.

Администрацията на затвора наела медицинска сестра, която да се грижи за жалбоподателката през нощта на 22 срещу 23 януари 1995 г.

Съгласно съответните разпоредби от Закона за наказателното правосъдие от 1991 г., жалбоподателката изтърпяла само половината от наложеното наказание, т.е. три дни и половина. Преди освобождаването ѝ, тя била прегледана от лекаря на затвора, който преценил, че трябва да ѝ бъде поставен катетър заради задържането на урина. В медицинското досие са посочени изискванията и оплакванията на жалбоподателката. Тя пожелала да се изкъпе и да ѝ бъде сложен катетър. Оплакала се е и от условията за спане.

Жалбоподателката била взета от затвора от неин приятел. Тя твърди, че поради отношението към нея по време на задържането е имала здравословни проблеми в течение на 10 седмици, но не е представила пряко медицинско доказателство за твърденията си.

На 30 януари 1995 г. жалбоподателката се консултирала с адвокати с цел да предяви иск за небрежност срещу Министерството на вътрешните работи. Била ѝ отпусната безплатна правна помощ, ограничена до събирането на доказателства и снабдяването с правно становище относно основанието и размера на обезщетението, което би могла да получи. В становището си от 6 март 1996 г. нейният правен съветник посочил трудностите, с които би се сблъскала, за да

докаже твърденията си за лошо третиране, и се позовал на решение на Висшия съд, според което поради липса на средства стандартът за грижите, изискван в затворническа болница, е по-нисък от този в подобна външна институция. В светлината на тази съдебна практика и трудностите при доказването, правният съветник заключавал, че жалбоподателката има малки шансове за успех и че, дори и да спечели делото, обезщетението няма да надвиши 3000 британски лири. Поради тези причини, на 13 май 1996 г. удостоверението за правна помощ на жалбоподателката било оттеглено.

Резюме на решението на Европейския съд

21. Жалбоподателката твърди, че лишаването ѝ от свобода и отнасянето към нея по време на задържането са в нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

22. Правителството поддържа, че поради изтеклото време е невъзможно да се установи дали съдията е дал някакви насоки относно мястото, където да бъде отведена лишената от свобода жалбоподателка, но не било обичайна практика на съда да дава подобни инструкции. Полицията и затворническата администрация имали преки впечатления за условията в полицейските управления и затворите и било по-уместно съдът да им предоставя решението по този въпрос. Дори и съдията да не бил направил пряка преценка на особените нужди на жалбоподателката, това само по себе си не съставлявало нарушение на чл. 3 от Конвенцията, освен ако не бил налице действителен риск от сериозно лошо отнасяне, какъвто нямало в конкретния случай.

Третирането на жалбоподателката по време на лишаването ѝ от свобода не достигало минималното ниво на суровост, изисквано за прилагането на чл. 3. При пристигането ѝ в затвора било отчетено нейното специално положение и тя била настанена в медицинския център, където персоналът предприел необходимите мерки за удовлетворяване на нуждите ѝ. Правителството оспорва факта, че жалбоподателката е била обект на унизително отнасяне в резултат от помощта и присъствието на служители от мъжки пол. Отбелязва, че според практиката на Съда заинтересуваното лице трябва да докаже твърденията си извън разумно съмнение.

23. Жалбоподателката поддържа, че съдията, който е наложил наказанието, е бил наясно с нейните здравословни проблеми, но въпреки това е постановил наказание "лишаване от свобода", без преди това да се увери, че са налице адекватни условия за изтърпяването му. В полицейското управление била държана на студено, което предизвикало бъбречна инфекция. Килията в медицинския център на затвора не била пригодена за нейните нужди. Този факт бил признат от лекаря, прегледал жалбоподателката при приемането ѝ в затвора. Медицинските сестри и другите служители в затвора не проявили достатъчно съчувствие към нея и не положили достатъчно грижи. През целия период на задържането жалбоподателката била жертва на нечовешко и унизително отнасяне, което ѝ причинило физически усложнения и душевни страдания.

24. Съдът припомня, че за да попадне в приложното поле на чл. 3, малтретирането трябва да достига минимална степен на суровост. Оценката на този минимум е относителна и зависи от всички обстоятелства по делото, като периода, през който е било понасяно такова отнасяне, неговия физически и психически ефект, а в някои случаи и пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата.

При преценката дали едно отнасяне е "унизително" по смисъла на чл. 3, Съдът ще изследва въпроса дали целта е била жертвата да бъде унижена. Въпреки това, липсата на такава цел няма да доведе задължително до заключението, че не е налице нарушение на чл. 3 (виж решението по делото *Пиърс срещу Гърция* от 19.04.2001 г., §§ 67-68 и 74)².

25. В конкретния случай жалбоподателката има множество здравословни проблеми. Изглежда, че съобразно с английското право и съдебната практика съдията не е предприел никакви мерки преди постановяването на незабавно лишаване от свобода, което е особено тежко наказание в случая, за да се увери къде ще бъде отведена за изтърпяването му или за да осигури, че ще бъде възможно да ѝ се предоставят адекватни условия, предвид тежките ѝ увреждания.

26-28. Жалбоподателката и правителството излагат различни версии за отнасянето към нея по време на лишаването ѝ от свобода. Предвид изтеклото време и липсата на констатации от страна на националните съдилища, трудно може да се установи какво точно се е случило. Въпреки това Съдът счита за важно, че представените от правителството писмени доказателства, а именно медицинските записвания и дневникът за задържаните лица, показват, че полицията и затворническата администрация са били неспособни да удовлетворят адекватно специфичните нужди на жалбоподателката. Съдът отбелязва, че макар и повиканият в полицейското управление лекар да е констатирал ниската за нея температура в килията и липсата на нужните ѝ удобства, отговорните полицейски служители не са предприели никакви действия за прехвърлянето ѝ на по-подходящо място или за освобождаването ѝ. Въпреки че правителството оспорва изложените от жалбоподателката факти относно твърдяното от нея крайно унижително отнасяне през първата вечер в медицинския център, за Съда е ясно, че служители от мъжки пол са били повикани, за да помогнат при поставянето и вдигането ѝ от тоалетната чиния.

29. Съдът констатира, че при приемането на жалбоподателката в затвора е документирано безпокойството на един лекар и на една медицинска сестра по повод на възможните проблеми във връзка с пребиваването ѝ, в частност възможността да ляга в леглото, достъпа до тоалетната, поддържането на хигиена, поемането на течности и зареждането на батериите на инвалидната количка. Това безпокойство е подтикнало директора на затвора да нареди на персонала да потърси място за жалбоподателката във външна болница. Прехвърлянето ѝ в такава болница обаче било невъзможно, тъй като нямала конкретно медицинско оплакване. Наложило се да бъде катетеризирана, тъй като недостатъчното поемане на течности и затрудненията ѝ да ползва тоалетната довели до задържане на урина. Жалбоподателката твърди, че е имала здравословни проблеми в течение на десет седмици след освобождаването ѝ, но не представя медицински доказателства.

“30. В случая няма доказателства за съществуването на намерение за унижаване на жалбоподателката. Въпреки това Съдът счита, че задържането на лице с тежки увреждания при условия, при които е изложено на опасен за него студ, рискува да получи наранявания поради твърдостта или недостъпността на леглото и не е в състояние да ползва тоалетната или да поддържа чистотата си без огромни затруднения, съставлява унижително отнасяне, в противоречие с чл. 3 от Конвенцията. Поради това в настоящия случай е налице нарушение на тази разпоредба.”³

² Peers v. Greece

³ Решението е единодушно.

31-37. Жалбоподателката твърди, че лошото отнасяне към нея по време на лишаването ѝ от свобода ѝ е нанесло емоционални и психологически вреди и претендира обезщетение в размер на 50 000 британски лири. Съдът счита, че тя е претърпяла известни неимуществени вреди, които не биха могли да бъдат компенсирани само с установяване на нарушението. Като отчита факта, че лошото отнасяне не е имало за цел да я унижи и че тя е била лишена от свобода за един относително кратък срок, той определя обезщетение в размер на 4500 британски лири. Присъжда ѝ 4000 британски лири за разноси по производството в Страсбург, като се изключат вече платените ѝ от Съвета на Европа средства за правна помощ.